

I. Tomašec: Čebelarstvo, leta 1985 (6. izdaja):

»... Šest do sedem dni po tem, ko je odšel prvi roj, v matičnici končno dozori prva mlada matica... Ko se to zgodi, čebele ne uničijo matičnikov, temveč jih zaščitijo, da prva matica ne bi pobila drugih. Matice ne zapustijo matičnikov, temveč pomolijo rilčke skozi stene, čebele delavke pa jih krmito. Ob tem matice pojejo. Matica, ki je na prostosti, se oglašja z visokim glasom ti-ti-ti, matice v matičnicah pa se oglašajo z globljim glasom kva-kva-kva. Domnevajo, da matice to počnejo s pomočjo vibracije kril...«

V reviji »Gleanings in bee culture« (oktober 1988) so bili objavljeni rezultati najnovejših raziskovanj v zvezi s tem pojavom:

»... Pri tem čebele delavke poskušajo preprečiti prvi izlegli matici, da bi pobila druge, zaradi česar ostane v matični družini vsaj ena matica. Da bi jim zaščita matic uspela, se čebele delavke agresivno vedejo do prve izlegle matice, s čimer neizlegle matice ohranijo pri življenju še nekaj dni.«

Vse to je bilo pravzaprav znano že prej, ni pa bilo pojasnjeno, kako delavke zadržujejo matice. Omenjeno raziskovanje, ki so ga pred kratkim opravili na Nizozemskem, pa le pojasnjuje, kaj čebele delajo, kako pa jim to uspeva, pa še naprej ostaja skrivnost.

Če se prične družina pripravljati na oblikovanje drugega roja, čebele delavke napadejo (omotajo) prvo izleglo matico. Ta se prične oglašati s »čivkajočimi« glasovi. Ti vplivajo na neizlegle matice tako, da se v svojih celicah umirijo in se prenehajo premikati. Prenehajo tudi z grizenjem matičnikov. Na ta način se izleganje matic za

nekaj ur preloži, saj čebele delavke mladim maticam ne pomagajo pri izleganju, zato si morajo same poiskati pot iz matičnikov.

Opazili so tudi, da čebele delavke ponovno zapečatijo odprtine, ki so jih naredile mlade matice, ko so poskušale zapustiti matičnik. Tudi to opravilo za nekaj ur odloži izleganje matic.

Novo pa je, da se lahko izleganje matic po kombiniranem »čivkanju« in ponovnem zapiranju celic prestavi tudi za več dni in ne le za več ur. Ko drugi roj zapusti panj, se ves postopek lahko ponovi pri oblikovanju tretjega roja, poleg tega pa je tudi zelo dobro viden.

O tem pojavu imate gotovo tudi sami kakšne zapiske, ki jih je vedno koristno ponovno prebrati.

Dodam naj še svojo opombo, da so klici matice »na pomoč« dobro razpoznavni tudi ob drugih priložnostih, ko se matica znajde v neposredni nevarnosti. Ko npr. čebelar odpre panj in s tem vznemiri čebeljo družino, se matica pogosto prestraši ter prične tekati po satju, čebele pa za njo, da bi jo ubile (kar se pogosto tudi zgodi), ker jo doživljajo kot tujko.

Čprav v članku obravnavamo zadrževanje izleganja matic, obstaja tudi pospešen proces izleganja matic, ki se pojavi npr. takrat, ko se čebelja družina zaradi kakega vzroka vznemiri, proces dozorevanja matic pa je ravno pri koncu. Dogaja se, da ob takih priložnostih prilezejo iz matičnikov nedozorele matice, ki so pogosto prikrasane za vrhunsko kakovost. To okoliščino bi morali še posebej upoštevati rejci matic.

Vir: Pčela, št. 3/89, str. 86.
Prevedla: I. Ogrin

ČEBELARJENJE Z DVEMA MATICAMA V NAKLADNIH PANJIH

IVAN MIKŠAJ

Splošno o nakladnih panjih

Temeljna značilnost nakladnih panjev, po kateri se razlikujejo od drugih sistemov, je njihov neomejen prostor. Zaradi te lastnosti jih lahko prilagodimo velikosti čebelje družine ter različnim pašnim in klimat-

skim pogojem. Ena od oblik teh panjev je tudi možnost rokovanja s celimi nakladami, v katerih so čebele in med, s čimer si lahko delo organiziramo tako, da kar se da zmanjšamo delo s sati. S tem se izognemo pogostejšemu vznemirjanju čebel, po-

enostavimo si ali pa preskočimo lahko celo vrsto opravil, kar nam poveča učinkovitost čebelarjenja. Cvetenje in medenje nekaterih vrst rastlin traja le kratek čas, vendar pa v ugodnih vremenskih razmerah nudi obilo nektarja. Številčno močna čebelja družina, ki je dobro pripravljena na pašo, ustvari večji donos v večjem panju kot pa v majhnem. Tudi čebelarjevega napora je manj. Iz majhnih medišč je treba v pašnjem obdobju večkrat odstraniti polno satje in ga zamenjati s praznim, kar čebele vznemirja, čebelar pa ima polne roke dela. Prednosti naklad pa spretnemu posamezniku z dobrim čebelarskim znanjem, nekaj praktičnimi izkušnjami in ustreznimi pripomočki omogočajo, da lahko opravi delo sam, celo z več sto panji.

Nakladni panji se odpirajo od zgoraj in jih ne moremo nalagati enega na drugega, kot npr. Alberti-Znidersiščeve (AŽ) panje, ki jih odpiramo od zadaj. Zaradi tega so neprimerni za nalaganje na prevozni čebelnjak. Vendar pa to ne pomeni, da jih ni mogoče vgraditi v vozilo. Intenzivno in umno čebelarstvo, ki ga prakticiramo z močnimi čebeljimi družinami, zahteva za prevažanje na pašo paletni način.

Za razvijanje močnih družin z Langstroth-Rootovimi (LR) nakladami lahko uporabimo dve matici, kar ob obilnih pašah pomeni, da potrebujemo po šest in več naklad na panj. To pa dalje pomeni tudi več strokovnega znanja in fizičnega napora, vendar pa omogoča tudi največji možni donos.

Čebelarjenje s srednje močnimi čebeljimi družinami

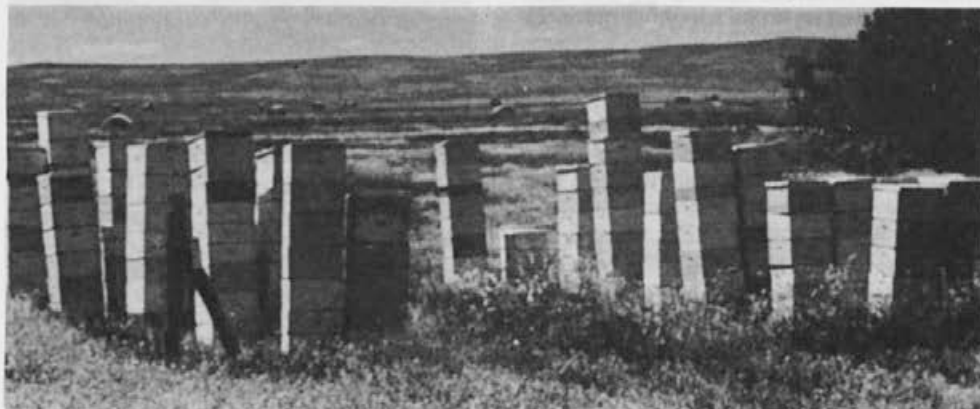
Kolikor imamo preko celega leta plodi-

šča v prvi, medišča pa v drugi nakladi, se način čebelarjenja in donosi pravzaprav ne razlikujejo dosti od čebelarjenja s panji podobne prostornosti, npr. z AŽ panji. Spomladanski razvoj pospešujemo s spodbujevalnim krmljenjem in prestavljanjem satja. Tak postopek je primeren za male čebelnjake ter ni zahteven niti glede strokovnosti niti glede fizičnega napora. V takem primeru je nepomemben celo tip panja, ker je osnovni namen čebelarjenja bolj zabava kot pa pridobitna potreba. Pri poklicnem čebelarstvu, ki je usmerjeno predvsem v pridelavo določene vrste čebeljega pridelka (ponavadi je to med), pa je nujno potrebno, da panje bolje izkoristimo. Razvijajo se močne čebelje družine, ki izpolnijo tri do štiri LR naklade.

Oblikovanje »super družin«

Visoke donose lahko ustvarimo le z oblikovanjem tako imenovanih »super družin«, in to pred začetkom glavne paše. To je najpogostejše akacija, zato bom ta način čebelarjenja prikazal na takšni paši.

Lažji in enostavnejši način oblikovanja »super družine« je, da deset do petnajst dni pred začetkom paše srednje močne in močne čebelje družine okrepimo s satjem s pokrito zalego in s toliko čebelami na njih, da se do cvetenja razvijajo v zelo močne družine. Hkrati pa razvoj zalege omejimo na eno samo naklado, ponavadi na tisto na podnici. Zaradi tega čebele v pašnem obdobju niso obremenjene z rejo večjega števila ličink ter se usmerijo na donos nektarja. Očitno pa je, da za tak način čebelarjenja potrebujemo večje število

rezervnih družin, od koder pozneje odvzamemo satje za krepitev družine. V ta namen lahko uporabimo šibkejšo čebeljo družino, ki se do paše niso uspele dovolj razviti. Bolj gospodarno jih je uporabiti kot rezervne družine, kakor pa jih ohranjati le zaradi tega, da jih pač imamo. Visok donos namreč ni odvisen le od samega števila panjev, ampak tudi od moči čebeljih družin in njihove pravilne priprave na glavno pašo. Prav lahko se namreč zgodi, da ima čebelar s 50 panji večji donos kot pa oni s 100 panji, pa čeprav sicer čebelarita v povsem enakih pogojih. Učinek je pač pogojen s tem, da ni vseeno, do katere stopnje dovoli čebelar svojemu znanju in delu, da vodita njegovo čebelarjenje.

Drug način za pridobivanje močnih družin pa je, da gojimo po dve družini »pod isto streho«. Vsaka družina se povsem samostojno razvija v svojem delu panja do glavne paše, nato pa ju združimo v »super družino«, ki je sposobna doseči maksimalni donos. Močnejša čebelja družina s kakovostnejšo matico prezimuje v plodišču, ki je oddeljen z lesenitnim pokrovom in matično rešetko, žrelo pa ima na krajši bočni letvici. Takoj po končanem prezimovanju obe čebelji družini pospešeno krmi-mo s sladkornomedenimi pogačami, da se hitreje razvijata. Do prve menjave naklad čebelji družini porabita 2 do 3 kg pogače, ki pa jo dodamo le enkrat. Ker sta čebelji družini prezimovali vsaka v svoji nakladi, postavimo po dodani pogači Milerjev pitalnik, tako da ju do združitve v aprilu krmi-mo s tekočo krmo. Pri tem je dodajanje krme v spodnjo naklado nekoliko otežko-

čeno, ker moramo vedno sprostiti spodnji pitalnik, tako da premaknemo naklado z zgornjo čebeljo družino malo naprej. Vendar se lahko temu izognemo tako, da spodnjo čebeljo družino pospešeno krmi-mo le s pogačami. Sredi aprila prestavimo kakovostnejšo čebeljo družino z mlado matico na podnico, petnajst dni pred pričetkom glavne paše pa obe družini združimo. Obema maticama omejimo plodišče na eno samo naklado, in sicer eni matici na prvo, drugo pa na zadnjo naklado. Med obema nakladama so naklade, ki so namenjene za medišče, vmes pa sta dve matični rešetki. Mediščne naklade so dve do štiri, kar je odvisno od razvoja družin. Takoj ko se paša prične, zgornjo družino povsem ločimo od spodnje, tako da pokrijemo matično rešetko. Zato vse čebele nabiralke pripadajo spodnji čebelji družini, zgornja pa postane pomožna čebelja družina. V njej je slabša in starejša matica, ki jo lahko med pašo zamenjamo z zrelim matičnikom. S tem si pridobimo mlado matico za prihodnjo sezono. Čebelarji pa, ki ne goje matic za lastne potrebe niti jih ne menjajo redno, ampak prepuščajo to naključju in rojenju, imajo ponavadi vsako sezono le polovičen donos medu.

Za delo z več nakladami in dvema maticama »pod isto streho« so nujno potrebni tudi nekateri pripomočki, predvsem če smo se namenili oblikovati »super družine« in odvzemati medišča. Omenim naj le enega, ki je res odličen, to je dvigalo za naklade, ki ga lahko kupimo tudi pri nas.

Vir: Pčela št. 2/89, str. 42.

Prevedla: Irena Ogrin

ŽEPEK ALI GORSKI ŠATRAJ JE KONČNO MEDIL NEDELJKO MIČETA

Leto 1988 bo ostalo v spominu kot redko katero po pridelku žepka (*Satureia montana* L.) na nekaterih območjih Hercegovine.

V svoji trinajstletni čebelarški praksi sicer nisem nikoli natančno navajal, v katerih letih se je še posebej povečal pridelek določene vrste medu posameznih medovitih rastlin. Prav tako tudi ne razpolagam s fenološko evidenco, ki povezuje podnebne spremembe z medenjem posameznih rastlin. Namesto tega sem si zapisoval le

najznačilnejše naravne pojave v določenih obdobjih.

Tako je bila npr. zima 1987/88 razmerna dolga, pomlad pa zelo razgibana, saj se je vreme nenehno spreminjalo: od dežja k soncu in tudi nihanja zunanje temperature so bila pogosta. Rastline so rastle takorekoč kot iz same vode. V pogojih solidne krme in naravnega vnosa cvetnega prahu so se čebelje družine dobro razvijale. Pomlad je sicer zamujala, kar pa je čebeljim družinam koristilo in so se bolje razvile do